

Regeringens proposition

1978/79: 43

om medelsanvisning m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 inom industridepartementets verksamhetsområde;

beslutad den 2 november 1978.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLA ULLSTEN

ERIK HUSS

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås åtgärder inom industridepartementets område, vilka förutsätter beslut av riksdagen före årsskiftet 1978–1979. På tilläggsbudget I till statsbudgeten för innevarande år begärs anslag med 100,1 milj. kr., varav 30,1 milj. kr. på driftbudgeten för uppehållande av driften vid Eisers anläggningar i Norsjö och Sollefteå. På kapitalbudgeten föreslås 70 milj. kr. bli anvisade som ett lån till Facit AB i samband med åtagande att fortsätta verksamheten vid Järnförädlings anläggningar i Hälleforsnäs.

Vidare föreslås att statlig garanti enligt förordningen (1977:387) om investeringsgaranti skall kunna lämnas även under år 1979 och att vissa svenska åtaganden på rymdområdet skall godkännas.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-11-02

Närvarande: statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Sven Romanus, Mundebo, Wikström, Friggebo, Wirtén, Huss, Rodhe, Wahlberg, Hansson, Enlund, Lindahl, Winther, De Geer, Blix, Cars, Gabriel Romanus, Tham, Bondestam

Föredragande: statsråden Huss och Wirtén

Proposition om medelsanvisning m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 inom industridepartementets verksamhetsområde

Statsrådet Huss anför.

Riksdagen fastställde under riksmötet 1977/78 statsbudgeten för budgetåret 1978/79. Tidigare denna dag har regeringen beslutat förelägga riksdagen en gemensam proposition om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79. Härutöver har inom industridepartementets verksamhetsområde beretts ett antal frågor som nära hänger samman med tilläggsbudgeten och som är av den arten att möjlighet bör föreligga för riksdagen att fatta beslut före årsskiftet 1978 - 1979. Dessa frågor bör nu föreläggas riksdagen i en särskild proposition.

Statsråden Huss och Wirtén anmäler sina förslag. Anförandena och förslagen redovisas i underprotokollen för industridepartementet.

Statsrådet Huss anför.

Med hänvisning till vad jag och statsrådet Wirtén har anfört hemställer jag att regeringen i en proposition förelår riksdagen att antaga de förslag som vi har lagt fram.

Regeringen ansluter sig till föredragandenas överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredragandena har lagt fram.

Regeringen beslutar att de anföranden och förslag som redovisas i underprotokollen skall bifogas propositionen som bilagorna 1 och 2.

Bilaga 1

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-11-02

Föredragande: statsrådet Huss

Anmälan till proposition om medelsanvisning m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 inom industridepartementets verksamhetsområde.

DRIFTBUDGETEN

FJORTONDE HUVUDTITELN

B. Industri m. m.

Beviljande av statliga investeringsgarantier. Våren 1977 bedömdes det angeläget att företagen i det aktuella konjunkturläget stimulerades att tidigarelägga vissa investeringar. För att uppnå detta infördes ett system med statliga garantier för lån till angelägna industriprojekt (prop. 1976/77: 95, NU 1976/77: 35, rskr 1976/77: 279). Regeringen har meddelat bestämmelser härom i förordningen (1977: 387) om investeringsgarantier (ändrad senast 1977: 1125).

Garanti kan beviljas företag för finansiering av investeringar i byggnad, maskin eller annan liknande utrustning som är ägnad att öka företagets produktionskapacitet eller tillföra företaget effektivare teknik. Lämnas garanti för lån till investering får garanti lämnas även för lån som finansierar till investeringen knutet behov av rörelsekapital. Garanti får lämnas intill 40 % av det totala lånebehovet. Kostnaden för investeringen skall uppgå till minst 5 milj. kr. Garanti får i allmänhet beviljas endast för lån med högst 10 års löptid. Om särskilda skäl föreligger, får garanti lämnas för lån med längre löptid, dock högst 15 år. Garantin skall avse den del av lånebeloppet som ligger mellan 60 och 100 % av lånebeloppet. För den del av lånet som omfattas av garanti skall ställas den säkerhet som kan krävas med hänsyn till lånesökandens ekonomiska ställning och behov av ekonomisk rörelsefrihet. Garanti får lämnas för lån i affärsbank, sparbanks, föreningsbank, bankägt finansieringsföretag som bedriver leasing, Sveriges Investeringsbank AB eller annan svensk kreditinrättning som statens industriverk godkänner. Eftersom det gäller att i minsta möjliga mån belasta företagets likviditet, beviljas garanti endast om anstånd med amor-

tering för lånet har medgivits under utbyggnadstiden, dock högst tre år. Garantiåtagandet omfattar även upplupen ränta om anstånd med räntebetalningen ges. Som villkor för garantin gäller bl. a. att de maskiner och annan utrustning som ingår i investeringen i allt väsentligt beställs senast den 31 december 1978 och att anläggningsarbetet påbörjas senast denna dag.

Ansökan om investeringsgaranti skall ges in till statens industriverk som i allmänhet också beslutar i ärendet. När det gäller ärenden av större vikt skall industriverket med eget yttrande överlämna handlingarna i ärendet till regeringen för beslut.

En garantiram på 1 000 milj. kr. har fastställts. Garantisystemet har ännu inte kommit att utnyttjas i någon större utsträckning. Det totala utnyttjandet av garantiramen ligger ännu under 100 milj. kr.

Behovet av utbyggnadsinvesteringar kommer att växa. Jag förordar därför att det nämnda villkoret för investeringsgarantier vad avser den tidpunkt då beställning av maskiner och annan utrustning och påbörjande av anläggningsarbetet senast måste ske, flyttas fram till den 31 december 1979. Nuvarande regler bör i huvudsak gälla också i fortsättningen. Under år 1979 bör det då vara möjligt att utvärdera garantisystemet.

Räntevillkoren m. m. för lån mot investeringsgaranti bör dock framdeles i huvudsak anknytas till vad som enligt förordningen (1978: 507) om industrigarantilån gäller för sådana lån. Bl. a. kommer därmed en garantiavgift att utgå för att täcka statens kostnader för administration och för förluster på grund av infriade garantiåtaganden. Liksom vad som gäller för industrigarantilån bör ärende om investeringsgaranti, som inte direkt tas upp av regeringen, prövas av statens industriverk.

Garantiramen beräknar jag oförändrad till 1 000 milj. kr., inkl. de garantier som har lämnats under 1977 och 1978.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att medge att statlig garanti för lån till investeringar får beviljas under år 1979 i enlighet med vad jag har förordat.

F. Teknisk utveckling m. m.

F 4. Europeiskt rymdsamarbete m. m. I statsbudgeten för budgetåret 1978/79 har under denna rubrik anvisats ett förslagsanslag av 50 840 000 kr.

Riksdagen har år 1974 godkänt (prop. 1974: 1 bil. 15 s. 161, NU 1974: 7, rskr 1974: 81) att Sverige enligt ett år 1973 ingånget avtal deltar i ett *telesatellitprogram* inom det europeiska rymdorganet (European Space Agency, ESA). Programmets mål är att till början av 1980-talet utveckla ett satellitbaserat system för långdistanstelefonier och TV-distribution. Programmet innehåller tre faser av vilka de två första nu i huvudsak har

genomförts. Efter en inledande studiefas har under den andra fasen en försökssatellit byggts och skjutits upp. Av de beräknade kostnaderna för Sveriges deltagande på ca 91 milj. kr. återstår för fas tre ca 52 milj. kr. i 1971 års priser, vilket motsvarar ca 99 milj. kr. i 1977 års priser.

Omfattningen av programmets fas tre har diskuterats ingående bland ESA:s medlemsländer. Vid ESA:s rådsmöte på ministernivå den 14–15 februari 1977 antogs en deklaration som angav att den tredje fasen skulle omfatta dels en utökning av projektet för sjöfartssatelliter (MAROTS-B), dels ett projekt för utveckling av ett europeiskt system för telesatellitkommunikation (ECS), dels ett projekt för utveckling av en tung satellitplattform (H-SAT), dels ett program för system- och teknologistudier inom telesatellitområdet (ASTP). Denna deklaration stöddes av bl. a. Sverige. Deklarationen innebar dock ingen slutlig överenskommelse.

Inom ESA har nu enighet nåtts om hur man skall gå vidare med den tredje fasen. Man har sålunda enats om att endast ECS-projektet skall hänföras till det tidigare nämnda telesatellitavtalet, medan övriga delar av fas tre formellt skall behandlas som nya projekt utanför detta avtal.

Kostnaderna för Sveriges deltagande i MAROTS-B, ECS, en studie av H-SAT-projektet samt ASTP beräknas till ca 38 milj. kr. i 1977 års priser. Härutöver tillkommer kostnader för en utbruten del av ECS-projektet avseende samarbete med de europeiska televerkens kommande samsarbetsorgan för telesatellitdrift (EUTELSAT) samt för att genomföra H-SAT-projektet efter det att studien av projektet har avslutats. Samtliga dessa kostnader beräknas kunna rymmas inom de nämnda återstående ca 99 milj. kr. Anslagsbelastningen för innevarande budgetår beräknas inte öka i jämförelse med vad som tidigare har angivits.

Jag finner det väsentligt att Sverige medverkar i dessa projekt och förordar att riksdagens godkännande inhämtas för Sveriges deltagande i utökningen av sjöfartssatellitprojektet, studien av projektet för en tung satellitplattform och programmet för system- och teknologistudier inom telesatellitområdet vad avser de ekonomiska åtaganden som Sverige härigenom ikläder sig. I fråga om ett eventuellt svenskt deltagande i genomförandet av H-SAT-projektet avser jag att vid annat tillfälle återkomma med förslag till regeringen efter utvärdering av förstudien.

Riksdagen har år 1974 godkänt (prop. 1974: 2 bil. 7, NU 1974: 1, rskr 1974: 30) ett år 1973 ingånget avtal om ett *bärraketprojekt* (Ariane) inom ESA. Avtalet innebär att Sverige deltar i ett projekt vars mål är att till år 1980 utveckla en bärraket som kan sända upp en last på ca 950 kg i rymden. Syftet med projektet är att göra Europa kommersiellt och politiskt oberoende, när det gäller utformning och uppskjutning av olika tillämpningssatelliter. Den statliga franska rymdorganisationen, som är ansvarig för projektet, har engagerat bl. a. Saab-Scania och Volvo Flygmotor i utvecklingsarbetet. Den första provskjutningen beräknas ske under år 1979.

Vid det tidigare nämnda rådsmötet i februari 1977 antogs en deklaration

om en fortsättning av Ariane-projektet med en produktionsfas. Denna deklaration stöddes av Sverige men innebar liksom deklarationen om telesatellitprogrammets tredje fas ingen slutlig överenskommelse.

Inom ESA har nu beslut fattats att produktionsfasen av Ariane skall genomföras och regler har utformats för deltagarländernas åtaganden. Innebörden är att fem raketer skall produceras under åren 1981–1983. Tre av dessa kommer att användas och betalas i huvudsak inom ramen för de tillämpningsprogram som ESA bedriver i egen regi, en kommer att användas och betalas av Frankrike för ett fjärranalyssatellitprojekt medan den femte raketerna utgör en reserv som förskottsvis t. v. skall betalas av de länder som deltar i produktionen av Ariane.

Priset för uppskjutningen av de tre raketer som skall användas inom ramen för ESA:s tillämpningsprogram har satts så att det motsvarar ca 75% av produktionskostnaden. Återstående kostnad skall täckas av de länder som deltar i produktionen av Ariane i förhållande till varje lands andel av industrikontrakten för produktionen. Sveriges andel beräknas preliminärt till 2,85%. Reservraketen betalas som jag nyss nämnde förskottsvis t. v. av de länder som deltar i produktionen. Den totala kostnaden för Sveriges del beräknas uppgå till ca 11 milj. kr. i 1977 års priser. För innevarande budgetår beräknas anslagsbelastningen till följd av produktionsfasen av Ariane öka med ca 3,2 milj. kr. utöver vad som tidigare har angivits.

Jag finner det väsentligt att Sverige deltar i produktionen av Ariane och förordar att riksdagens godkännande inhämtas vad avser de ekonomiska åtaganden som Sverige härigenom ikläder sig.

I enlighet med riksdagens beslut (prop. 1975/76: 100 bil. 15 s. 251, NU 1975/76: 55, rskr 1975/76: 329) bidrar Sverige via ESA till *underhållet av den franska raketbasen Kourou* i Guyana. Genom att upprätthålla denna säkerställs tillgång till en uppskjutningsplats för Arianeraketen. En förutsättning för riksdagens beslut var att det svenska bidraget t. o. m. år 1980 skulle kompenseras av besparingar inom andra delar av det europeiska rymdsamarbetet och inte innebära någon extra belastning av förevarande anslag. I framtiden kommer dock vissa merkostnader att uppstå. Preliminärt beräknas dessa bli ca 9 milj. kr. i 1977 års priser under åren 1981–1983. Detta är väsentligt mindre än vad som ursprungligen förutsågs. Inom regeringskansliet pågår vidare överväganden om sådan besparing som kan uppkomma genom utträde ur flygtrafikkontrollprogrammet. Jag avser att i ett annat sammanhang återkomma till denna fråga.

Jag förordar att riksdagens godkännande inhämtas för Sveriges bidrag till underhållet av raketbasen Kourou.

Vid det nämnda ministermötet i februari 1977 antogs slutligen en deklaration om ett *fjärranalyssatellitprogram*. Sverige förklarade sig därvid berett att stödja ett europeiskt program med det allmänna innehåll som förelåg i ett franskt förslag benämnt SPOT (Satellite Probatoire d'Observa-

tion de la Terre). Enighet om projektet kunde dock inte nås inom ESA varför Frankrike beslöt att själv genomföra projektet.

Sedermera har Frankrike erbjudit Sverige att delta i projektet. Under våren och sommaren år 1978 har förhandlingar förts mellan de båda länderna. Avtal om ett samarbete har nu träffats. Detta samarbete ersätter för Sveriges del deltagande i det planerade europeiska fjärranalysprogrammet. Överenskommelsen, som delvis är av förtrolig karaktär, har i huvudsak följande innebörd.

Projektet syftar till att vid slutet av år 1983 sända upp en fjärranalyssatellit utrustad med riktbara instrument för framställning av såväl färgbilder som svartvita bilder med stor detaljrikedom. Projektet beräknas totalt kosta ca 700 miljoner franska francs inkl. markstationer m. m. och uppsändning.

Sveriges bidrag skall omfatta industriella leveranser i form av datorn för satellitens övervakning och styrning (den s. k. omborddatorn), markutrustning för mottagning av satellitdata vid raketskjutfältet Esrange i Kiruna samt andel av kostnaderna för uppskjutning. För Sverige beräknas kostnaderna till 30 milj. kr. i 1977 års priser fördelade på åren 1978–1982. För innevarande budgetår beräknas detta leda till att anslagsbelastningen ökar med ca 4 milj. kr. utöver vad som tidigare har angivits.

Ett svenskt deltagande i SPOT-projektet innebär flera fördelar. Svensk rymdindustri ges möjlighet till en framskjuten position i Europa när det gäller omborddatorer för rymdfarkoster. Sådana datorer väntas få allt större betydelse i framtiden. Vidare förbättras möjligheterna att även på längre sikt bedriva en rationell verksamhet vid Esrange. Förutom att fungera som mottagningsstation för fjärranalysdata är det sannolikt att Esrange kommer att fungera även som en av kontrollstationerna för SPOT-satelliten. Härutöver garanteras Sverige inte bara snabb och smidig tillgång till bilder utan får som delfinansiär av systemet också rätt att programmera satelliten och därigenom under viss tid styra datainsamlingen efter svenska behov. Detta ger Sverige speciella möjligheter att utnyttja fjärranalystekniken. Ett svenskt deltagande i SPOT-projektet ser jag mot denna bakgrund som både önskvärt och fördelaktigt.

Jag förordar därför att Sveriges deltagande i fjärranalyssatellitprojektet SPOT enligt avtalet underställs riksdagen för godkännande vad avser de ekonomiska åtaganden som Sverige härigenom ikläder sig.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna, såvitt avser de ekonomiska åtaganden som staten ikläder sig,

1. att Sverige deltar i utökningen av sjöfartssatellitprojektet, studien av projektet för en tung satellitplattform och programmet för system- och teknologistudier inom telesatellitområdet,
2. att Sverige deltar i produktionen av bärraketen Ariane,

3. att Sverige bidrar till underhållet av raketbasen Kourou.
4. att Sverige deltar i fjärranalyssatellitprojektet SPOT enligt avtalet den 23 oktober 1978 med franska regeringen.

G. Statsägda företag

G 5. Medelstillskott till Statsföretag AB. Något anslag för detta ändamål finns inte upptaget i statsbudgeten för budgetåret 1978/79.

År 1973 träffades ett avtal mellan svenska staten och Eiser Invest AB, numera Rang Invest AB, som innebar att staten förvärvade hälften av aktierna i AB Eiser för en köpeskilling av 45 milj. kr. (prop. 1973: 170 bil. 11, NU 1973: 71, rskr 1973: 384). Förvärvet ingick som ett led i de statliga åtgärder som vidtogs för att Eiser skulle förlägga en planerad utvidgning av sin verksamhet till Sverige i stället för till utlandet. Genom det statliga engagemanget i Eiser kunde tillverkning etableras i bl. a. Sollefteå och Kramfors. En förutsättning för dessa etableringar var omfattande statligt regionalpolitiskt stöd.

Under hösten 1976 aviserade Eiser en kraftig minskning av antalet anställda vid Norrlandsfabrikerna. För att skapa förutsättningar för fortsatt drift vid fabrikerna i Kramfors och Sollefteå beviljades Eiser ett statligt avskrivningslån på 9 milj. kr. (prop. 1976/77: 58, AU 1976/77: 15, rskr 1976/77: 123).

I enlighet med riksdagens beslut våren 1978 bildades en statlig tekokoncern (prop. 1977/78: 73, NU 1977/78: 41, rskr 1977/78: 172). Moderbolag i koncernen är AB Eiser som är ett helägt dotterbolag till Statsföretag AB. Verksamheten vid de konkursdrabbade bolagen Algot Johansson AB och Algots Nord AB övertogs den 1 januari 1978 av ett nytt bolag, Algots AB, som från samma dag ingår i den statliga tekokoncernen.

Innebörden i den av riksdagen antagna målsättningen för Eiser är att koncernen efter en tvåårig omstruktureringsperiod senast år 1980 skall ha uppnått noll-resultat. Som ett led i denna omstrukturering har Eiser beslutat att avveckla all verksamhet i Norrland från den 1 januari 1979.

I skrivelse den 13 april 1978 till regeringen har AB Eiser framhållit bl. a. följande.

Eisers styrelse har beslutat att inleda förhandlingar enligt lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet med berörda personalorganisationer för att sedermera kunna efter varsel och uppsägningar minska koncernens personal med ca 800 personer. Reduceringen av personal avses ske så att bl. a. Algots enheter i Skellefteå, Norsjö och Lycksele liksom Eisers enheter i Kramfors och Sollefteå läggs ned.

Eiser framhåller vidare att företaget är berett att ta upp diskussioner med regeringen om de åtgärder som kan behöva vidtas för att mildra effekten av företagets beslut att lägga ned all verksamhet i Norrland.

På grund av den uppkomna situationen uppdrog regeringen den 27 april 1978 åt Eiser att, efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen, till regeringen lämna offert rörande kostnaderna för att under viss begränsad tid upprätthålla driften vid koncernens anläggningar i Norsjö och Sollefteå.

I en skrivelse den 22 juni 1978 till regeringen lämnade Statsföretag och Eiser den begärda offerten. Kostnaderna i offerten är beräknade med utgångspunkt i att sysselsättningsnivån i Norsjö och Sollefteå skall vara oförändrad under den tid som offerten omfattar. Storleken på det statliga bidrag som behövs för att uppnå detta mål har räknats fram genom att totalkostnaderna för drift vid de två fabrikena minskats med de beräknade försäljningsintäkterna för tillverkade produkter.

Vid Norsjöenheten avser koncernen att tillverka jeans. Driftsunderskottet för att under ett och ett halvt resp. två år upprätthålla driften på nuvarande sysselsättningsnivå, 118 anställda, har av Eiser beräknats till 15,3 resp. 21,1 milj. kr.

Driftsunderskottet för att under ett och ett halvt resp. två år sysselsätta 90 personer i Sollefteå med att tillverka barnpyjamas har av Eiser beräknats till 13,8 resp. 18,6 milj. kr.

Jag vill erinra om att beräkningarna av driftsunderskotten är osäkra med hänsyn till väntade försäljningsintäkter. De belopp som har angivits får betraktas som högsta tänkbara. I det fall driftsresultatet blir bättre än vad som har beräknats av Eiser skall överskottet betalas in till statsverket. Jag bedömer att sysselsättningsläget, särskilt för kvinnor, på de berörda orterna är sådant att det är ett samhällsintresse i rådande konjunkturläge att verksamheten drivs vidare med statligt stöd. Jag vill understryka att syftet med stödet i första hand är att ge rådruum för att söka åstadkomma varaktig sysselsättning för de berörda i en verksamhet som kan bedrivas lönsamt. Avsikten är sålunda inte att ge täckning för driftsunderskott i verksamhet som kan uppstå efter den 1 juli 1980. Jag förordar att statligt stöd lämnas under högst ett och ett halvt år. Denna tid bör vara tillräcklig för att ge nödvändigt rådruum för att få fram annan sysselsättning till de berörda orterna. Stödet bör uppgå till högst de belopp som har angivits i offerten, nämligen sammanlagt 29,1 milj. kr. Medlen bör lämnas till Statsföretag för att användas för angivet ändamål.

Statsföretag har i skrivelse den 26 september 1978 till regeringen förklarat sig berett, att om staten ställer 1 milj. kr. till förfogande, under två år undersöka möjligheten att till Norsjö och Sollefteå förlägga annan produktion.

Om Statsföretag under tiden den 1 januari 1979–den 1 juli 1980 lyckas förlägga annan verksamhet till Norsjö och Sollefteå, har företaget begärt att få utnyttja viss del av de medel som kan komma att ställas till förfogande genom offerten för att starta sådan ny verksamhet. Statsföretag har föreslagit att varje anställd som övergår från konfektionsenheterna i Norsjö och Sollefteå till den nya verksamheten skall få ta med sig den del

av det offererade beloppet som faller på den anställde för den resterande tidsperiod offerten gäller.

Jag finner det angeläget att ersättningssysselsättning tillförs de berörda orterna. Enligt min mening innebär Statsföretags förslag en ändamålsenlig användning av de angivna medlen. Jag förordar därför att 1 milj. kr. anvisas och får användas på det sätt som Statsföretag har angivit.

Sammanlagt bör alltså under ett särskilt reservationsanslag benämnt Medelstillskott till Statsföretag AB anvisas (29,1 + 1,0 =) 30,1 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Medelstillskott till Statsföretag AB* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 30 100 000 kr.

Bilaga 2

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-11-02

Föredragande: statsrådet Wirtén

Anmälan till proposition om medelsanvisning m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 inom industridepartementets verksamhetsområde

KAPITALBUDGETEN**V. FONDEN FÖR LÅNEUNDERSTÖD**

00. Lån till Facit AB. Något anslag för detta ändamål finns inte upptaget i statsbudgeten för budgetåret 1978/79.

AB Järnförädling (Järnförädling) är ett gjuteriföretag som har bedrivit verksamhet i Hälleforsnäs i Flens kommun, Västervik och Eskilstuna. I början av 1970-talet råkade företaget ut för ekonomiska problem, som blev särskilt allvarliga under åren 1974–1975. Vid utgången av år 1975 hade företaget ca 1 290 anställda, varav ca 890 i Hälleforsnäs, ca 220 i Västervik och ca 175 i Eskilstuna. Den dåvarande ägaren presenterade år 1975 en rekonstruktionsplan som innebar bl. a. omfattande investeringar. För att investeringarna skulle kunna genomföras beviljade regeringen företaget ett lokaliseringsslån på 8 milj. kr. samtidigt som Sveriges Investeringsbank AB beviljade kredit med lika stort belopp. Samtidigt tillkom nya ägare genom att Beijerinvest AB (Beijerinvest) förvärvade en minoritetsandel av företagets aktier i mars 1975. Senare samma år blev Beijerinvest majoritetsägare. T. o. m. våren 1976 beviljade regeringen Järnförädling statliga lokaliseringsslån på totalt 17 milj. kr. och statliga garantier för lån på 3 milj. kr.

Den rekonstruktionsplan som hade gjorts upp för Järnförädling innan Beijerinvest övertog företaget visade sig snart vara orealistisk. Förlusten år 1975 blev ca 20 milj. kr. och år 1976 ca 50 milj. kr. Sedan detta hade framstått klart under våren 1976 tillsattes inom företaget en utredningsgrupp med representanter för bl. a. de anställda, kommunen och länsmyndigheterna. Gruppen presenterade under hösten samma år en ny rekonstruktionsplan. Planen innebar att Järnförädlingens arbetsställen i Västervik och Eskilstuna skulle läggas ned, att företagets totala personal skulle reduceras från drygt 1 000 till ca 600 anställda samt att ytterligare investe-

ringar på ca 12 milj. kr. skulle genomföras. Kapitalbehovet för dessa investeringar tillsammans med beräknade förluster under åren 1977–1979 beräknades komma att uppgå till sammanlagt 60 milj. kr., som Beijerinvest förklarade sig berett att skjuta till.

Under våren 1977 framkom att inte heller den senare rekonstruktionsplanen skulle kunna hållas. Beijerinvests ledning tog i juni 1977 kontakt med dåvarande chefen för industridepartementet och meddelade att bolaget ämnade inleda förhandlingar med de anställda om varsel om uppsägning av Järnförädlingens hela personal. Bolagets avsikt var att lägga ned verksamheten inom loppet av ca ett halvt år. Beijerinvest motiverade sitt ställningstagande med att bolaget efter övertagandet av Järnförädling år 1975 hade skjutit till medel och gjort åtaganden gentemot dotterbolaget med ca 120 milj. kr. och att Beijerinvest saknade möjlighet att ge ytterligare ekonomiska tillskott utan att äventyra koncernens existens. Bolaget var dock berett att fullfölja de åtaganden om ekonomiskt tillskott som hade gjorts i samband med att rekonstruktionsplanen år 1976 antogs.

Järnförädling, som i juni 1977 hade ca 900 anställda, varav ca 700 i Hälleforsnäs, var den helt dominerande arbetsgivaren på orten. Hälleforsnäs framtida existens var beroende av att företagets verksamhet kunde fortsätta i någon form. Den förre chefen för industridepartementet sökte därför åstadkomma rådrum för att tillfälle skulle ges att undersöka olika alternativ för fortsatt drift i Hälleforsnäs. Efter överläggningar mellan honom och Beijerinvest beslöt bolaget i juni 1977 att det planerade varslat skulle uppskjutas tre månader till den 30 september 1977. För att göra detta uppskov möjligt beviljade regeringen företaget statlig garanti för lån på 10 milj. kr., vilket svarade mot två tredjedelar av de beräknade driftsförlusterna under uppskovsperioden, och lokaliseringsslån på 2 milj. kr. för att finansiera slutförandet av påbörjade investeringar. Dessa skulle annars ha avbrutits.

Under rådrumsperioden inriktades ansträngningarna på att undersöka förutsättningarna för att något annat gjuteriföretag skulle överta verksamheten i Hälleforsnäs. Kontakt togs med de större gjuteriföretagen i landet liksom med sådana större verkstadsföretag som är betydande avnämare av järngjutgods. Intresset för att överta Järnförädling visade sig dock vara mycket svagt. I slutet av rådrumsperioden meddelade AB Överums bruk (Överum) som är ett dotterbolag till Facit AB (Facit) inom Electroluxkoncernen, att Överum var berett att överväga att ta över Järnförädlingens verksamhet. En förutsättning var dock att Överum först fick tillfälle att närmare utreda förutsättningarna för en strukturomvandling som förutom det egna gjuteriet i Överum omfattade även Järnförädlingens gjuteri i Hälleforsnäs.

Efter nya överläggningar mellan förre chefen för industridepartementet och Beijerinvest i slutet av september 1977 säkrades den fortsatta driften vid Järnförädling till den 31 mars 1978. Beijerinvest fullföljde sina ekono-

miska åtaganden enligt 1976 års rekonstruktionsplan. Under perioden den 1 oktober 1977–den 31 mars 1978 beviljade regeringen Järnförädling statliga garantier för lån på sammanlagt 18 916 000 kr. för vilka regeringen senare har beslutat efterge statens rätt. Staten har på så sätt kommit att svara för driftsförlusterna i Järnförädling under den förlängda rådrumsperioden. På liknande sätt hade regeringen i september 1977 beslutat att efterge statens rätt i fråga om de statliga garantier för lån samt lokaliseringslån, tillsammans 15 milj. kr., som hade krävts för att täcka en del av driftsförlusten och slutföra påbörjade investeringar under perioden t. o. m. den 30 september 1977. I budgetpropositionen 1978 (prop. 1977/78: 100 bil. 17 s. 99) har anmälts att en del av det stöd som regeringen hade beviljat enligt kungörelsen (1960: 372) om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri inte helt hade stämt överens med de av statsmakterna antagna grunderna för detta kreditstöd. Konstitutionsutskottet har granskat regeringens handläggning av dessa ärenden och därvid inte funnit anledning att göra något särskilt uttalande. Riksdagen har inte vidtagit någon åtgärd med anledning av utskottets granskning (KU 1977/78: 35, rskr 1977/78: 318). Vidare bör i sammanhanget nämnas att regeringen under hösten 1977 beviljade ett annat företag inom Beijerkoncernen, Crawford Door AB, ett lokaliseringslån på ca 7.7 milj. kr. i samband med investeringar i Göteborgsregionen.

Under den förlängda rådrumsperioden genomförde Järnförädling styrelse en ingående utredning om förutsättningarna för en fortsatt gjuteriverksamhet i Hälleforsnäs. I styrelsen ingick representanter bl. a. för Överum och industridepartementet. I utredningsarbetet deltog även en expert från statens industriverk. Utredningens resultat visade att förutsättningar förelåg för en framtida företagsekonomiskt bärkraftig verksamhet om Järnförädling kunde utgöra del i en strukturomvandling som även innefattade något eller några andra gjuterier. En förutsättning var att personalen minskades till ca 430 personer och att vissa kompletterande investeringar genomfördes.

Mot denna bakgrund inleddes under februari 1978 överläggningar mellan förre chefen för industridepartementet och ledningen för Electroluxkoncernen. Överläggningarna avsåg att klarlägga vilka statliga åtaganden som var nödvändiga för att skapa förutsättningar för att Överum skulle överta Järnförädling. För att göra en rekonstruktion möjlig inledde vidare Järnförädling en offentlig ackordsförhandling, vilken ledde fram till att de oprioriterade fordringsägarna i Järnförädling accepterade ett erbjudande om ackord om 25%. Därigenom möjliggjordes en överenskommelse mellan Överum och Järnförädling som innebar att det förra bolaget kunde övertaga det senare företagets tillgångar i form av fastigheter, maskiner och inventarier på villkor som man var eniga om, förutsatt att staten var beredd att efterge sin rätt beträffande utestående lokaliseringslån till Järnförädling på sammanlagt cirka 13,4 milj. kr. Jag avser att i annat sammanhang

återkomma till regeringen med förslag i denna fråga.

I slutet av maj 1978 uppnåddes enighet mellan före chefen för industridepartementet och ledningen för Electrolux om det statliga stöd som var nödvändigt för att Överum omedelbart skulle överta ansvaret för verksamheten i Hälleforsnäs. Överläggningarna ledde fram till följande uppgörelse.

Överum utfäster sig att driva fortsatt verksamhet vid Järnförädlings anläggningar i Hälleforsnäs med en sysselsättning som motsvarar ca 350 helårsanställda eller ca 430 personer under en period av minst fem år. Vid beräkning av sysselsättningen skall Överum äga rätt att i viss begränsad omfattning räkna sig tillgodo även sådan ökning av sysselsättningen som kan komma att ske vid andra företag inom Electroluxkoncernen som är belägna inom Flens kommun. Electroluxkoncernen skall vidare, i anslutning till den strukturomvandling som erfordras beträffande den övertagna verksamheten i Hälleforsnäs, svara för investeringar om 25–30 milj. kr., varav huvudparten i Hälleforsnäs och i övrigt sådan verksamhet som har direkt betydelse för verksamheten i Hälleforsnäs.

Staten förutsätts bevilja Facit ett räntefritt avskrivningslån på 70 milj. kr. Ändamålet med lånet är att ge Överum ett tillskott av nödvändigt rörelsekapital och täcka uppkommande drifts- och omstruktureringskostnader i den övertagna rörelsen. Under förutsättning att Överum uppfyller sina förpliktelser skall staten skriva av sin fordran på Facit med en femtedel av det totala lånebeloppet eller 14 milj. kr. per den 31 december under vart och ett av åren 1978–1982. Skulle det faktiskt konstaterade driftunderskottet av rörelsen något år befinnas vara större än 14 milj. kr. kan avskrivningsbeloppet göras större, dock inte större än det faktiska driftunderskottet för ifrågavarande år, förutsatt att det utestående lånebeloppet förslår för detta.

Överums fortsatta drift av verksamheten i Hälleforsnäs förutsätter en minskning med ca 160 personer av den personal som i slutet av maj 1978 var anställd i Järnförädling. Kostnaderna för denna personal fr. o. m. 1 april 1978 och t. o. m. varsel-/ uppsägningstidens utgång skall av staten tillskjutas Järnförädling och inte till någon del belasta Överum. Jag avser att i annat sammanhang återkomma till regeringen med förslag i denna fråga.

Electrolux har vidare lovat undersöka förutsättningarna för att på tolv av de orter där koncernen bedriver verksamhet och vilka efter diskussion med den före chefen för industridepartementet har konstaterats vara av speciellt intresse från regional- och sysselsättningspolitisk synpunkt, söka påskynda genomförande av investeringar i maskiner och byggnader upp till ett belopp av maximalt 75 milj. kr. under det kommande året.

I den mån genomförande av de diskuterade investeringarna kommer att aktualiseras under innevarande budgetår, avser jag att föreslå regeringen att regionalpolitiskt stöd lämnas för dem enligt förordningen (1970: 180) om statligt regionalpolitiskt stöd. Maximalt kan för de nämnda investeringarna

beviljas lokaliseringsstöd med 50 milj. kr., varav högst ca 16 milj. kr. i lokaliseringsbidrag och resten i form av lokaliseringsslån. Det ankommer på regeringen att besluta om sådant stöd.

Med hänsyn till vad som hade framkommit i samband med de nyss nämnda överläggningarna med Electrolux, vill jag upplysa om att jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att staten skall avstå från att ställa krav på återbetalning av vissa lån och bidrag som har utgivits av staten i samband med att Electrolux övertog Facits verksamhet i Göteborg, Strömstad och Malmö. Även i denna fråga ankommer det på regeringen att besluta.

För egen del vill jag anföra följande.

En sådan uppgörelse som jag nu har redogjort för betraktar jag som tillfredsställande från samhällets synpunkt av främst två skäl. För det första sker härigenom en nödvändig strukturanpassning genom samordningen av gjuterierna i Hälleforsnäs och Överum. Efter de stora ansträngningar som hittills har gjorts för att genom betydande investeringar modernisera Järnförädlings anläggningar och göra dem fullt konkurrenskraftiga, anses företaget vara det modernaste av landets tre aducerjärnsgjuterier. Det finns därför goda skäl att räkna med att den nya gjuterienhet som nu skapas på sikt skall bli fullt konkurrenskraftig. För det andra räddas sysselsättningen på orten Hälleforsnäs, vilket jag betraktar som mycket betydelsefullt från regional- och sysselsättningspolitisk synpunkt. Jag vill i sammanhanget vidare stryka under att Järnförädling saknade förutsättningar för att på egen hand fullfölja det pågående rekonstruktionsarbetet på ett sådant sätt att företaget kunde bli företagsekonomiskt lönsamt inom överskådlig framtid.

Jag förordar därför att Facit beviljas ett avskrivningslån på 70 milj. kr. på i huvudsak de villkor som jag nyss har redogjort för. De innebär bl. a. att staten i samband med beslut om årliga avskrivningar av lånet kommer att tillförsäkras möjlighet att övervaka att Facit uppfyller sina åtaganden. Det bör ankomma på regeringen att besluta om den närmare utformningen av villkoren för lånet.

I avvaktan på att beslut om det nyss nämnda avskrivningslånet skall fattas har regeringen i juni 1978 beviljat Facit statlig garanti för ett lån på 10 milj. kr. Om avskrivningslånet beviljas skall lånet mot statlig garanti återbetalas av Facit när avskrivningslånet betalas ut.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till Facit AB* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 70 000 000 kr.

